

JAARREDE van de PRESIDENT
van de REPUBLIEK SURINAME
inzake het te voeren beleid in het Dienstjaar 2017.

Mevrouw de Voorzitter,

De Jaarrede aangaande het door de Regering te voeren beleid in het dienstjaar 2017 zal qua opzet anders ingericht zijn dan traditioneel het geval is. Hoe kan het ook anders, Mevrouw de Voorzitter.

Met het besluit van de Regering om gebruik te maken van de financieel-monetaire mogelijkheden van het Internationaal Monetair Fonds (IMF) om onze zwak geworden economie te saneren en te versterken, heeft zij ook gekozen voor het strakke regiem van economische maatregelen van het IMF.

De kritieke sociaal-economische situatie van ons land gaf ons weinig andere mogelijkheden om op relatief korte termijn en op effectieve wijze middels efficiënte en structurele hervormingen, de economische neergang te keren en deze tegelijkertijd om te zetten in duurzame ontwikkeling, dat wil zeggen: omzetten in een structurele economische groei geïntegreerd met maatschappelijke stabiliteit. De maatregelen van het IMF zullen met de nodige discipline door de Regering uitgevoerd moeten worden en deze zullen pas met de nodige offers van ons allen, over een jaar tot twee, beginnen te leiden tot de gewenste resultaten voor onze toekomst. Onnodig te vermelden dat wij als volk geen eenvoudige weg te bewandelen hebben; deze weg is geen gemakkelijke en zij zal veel van ons allen vergen.

Mevrouw de Voorzitter,

De economie verkeert op het moment dat deze Jaarrede wordt uitgesproken nog steeds in moeilijk vaarwater. De mijnbouwinkomsten van de Staat namen verder af in 2015. Er werd een fiscaal beleid van inkrimping uitgezet; dat beleid begon in de tweede helft van dat jaar zijn vruchten af te werpen. Er werd een strakke uitgavediscipline toegepast zowel bij kredietopening als bij kredietautorisatie, waarbij het betalen van de vaste lasten en sociale uitgaven voorop stond en er daarnaast slechts voor spoedeisende en hoognodige uitgaven van de ministeries gelden werden vrijgegeven. Hierdoor is het realisatietekort teruggebracht van 12,5% van het Bruto Binnenlands

Product (BBP) gedurende januari tot juli van 2015, naar 3,5% in de periode augustus-december van dat jaar.

Tegelijkertijd is toen aangevangen met het inlopen van oude betaalachterstanden, omdat dienstverleners en diverse aannemers dreigden in financiële problemen te geraken met hun financiers. Deze betalingen hebben bijgedragen tot het vlottrekken van het economisch verkeer.

In 2016 heeft de Regering een aanvang gemaakt met de veiling van korte-termijn schuld papier op de binnenlandse markt. Schatkistpapier van 3 en 12 maanden, en in de toekomst mogelijk kortere coupures, wordt in maandelijkse veilingen aangeboden. Het samenkomen van aanbod en vraag naar deze beleggingen in overheidspapier bepaalt dan de rente hierover. Hiermee is een aanzet gegeven tot de introductie van een marktconforme rentecurve voor overheidsschuld papier, wat navolging krijgt in de gehele economie onder andere voor monetaire beheersinstrumenten van de Centrale Bank van Suriname.

Van belang is ook dat een hechte koppeling tussen fiscaal en monetair beleid tot stand werd gebracht, zodat optimale ondersteuning aan economische stabilisatie in het dienstjaar kan worden gegeven. De monetaire autoriteiten hebben een overeenkomst getekend om monetaire financiering uit te sluiten. De Centrale Bank van Suriname ontwikkelt in dit verband nieuwe instrumenten om de binnenlandse liquiditeiten te kunnen beheersen. Vanuit de Regering komt er dus geen monetaire geldcreatie en de Centrale Bank kan zich beter toespitsen op het beheersbaar houden van de prijsontwikkeling. Dit laatste is immers een zorgpunt gebleven.

De Regering heeft eind 2015 een devaluatie toegepast, omdat de balans tussen de vraag en het aanbod binnen de economie langdurig verstoord was geraakt door het structureel verminderd zijn van externe inkomsten, terwijl ons land importafhankelijk is gebleven. Dit is duidelijk zichtbaar op de handelsbalans, die in 2015 van een overschot omsloeg in een tekort. Het tekort op de totale rekening van de betalingsbalans is verder toegenomen. Ook in het eerste kwartaal van 2016 zette deze trend door.

In het verlengde hiervan heeft de overheid de wisselkoers vrijgelaten met als doel dat marktkrachten het nieuwe evenwicht tussen vraag en aanbod tot stand brengen en er verschuiving naar import-substitutie kan optreden. De overheid blijft zorgdragen dat deviezen ter beschikking komen voor essentiële importen en betalingen, zoals voor

oliereningen, basisgoederen en medicamenten, schuldaflossing en rente. Echter, voor alle importen die buiten het essentiële vallen, zal de handelaar de deviezen op de markt kopen. Indien de deviezen te duur worden, zal de vraag ernaar afnemen en zo ook de drang om te importeren. De markt zal dan ervaren dat ze moet verschuiven naar lokale producten. Dit is het doel van het overheidsbeleid.

Ook helpt de overheid om de vraag naar deviezen in te dammen, door een strak fiscaal en monetair beleid te voeren. Als er overvloedig geld in omloop komt, zal dit immers de vraag naar deviezen doen toenemen. Door geen overbodige budgettaire uitgaven te plegen en goed toezicht te houden op de kredietverlening en de financiële sector wordt bijgedragen om gezonde liquiditeitsstromen binnen de economie te behouden.

De Centrale Bank van Suriname heeft zich in 2016 consequent ingezet voor herwinning van het vertrouwen in de economie, mede door de wederopbouw van onze internationale reserves. Die waren per eind augustus inmiddels opgebouwd tot USD 359 miljoen. Dit niveau is bereikt ondanks het stipt nakomen van noodzakelijke, niet onaanzienlijke, verplichtingen in vreemde valuta aan het buitenland in de afgelopen acht maanden.

Gedurende de afgelopen acht maanden is het mogelijk geweest te voldoen aan de buitenlandse schuld van de Staat. Suriname heeft in totaal USD 122 miljoen aangewend om aan haar vreemde valutaverplichtingen te voldoen. Om geen stagnatie in noodzakelijke voorzieningen, zoals medicamenten, brandstofimporten, kookgas en basisbehoeften, te krijgen, heeft de Bank USD 112 miljoen aangewend in het internationaal betalingsverkeer. De internationale gemeenschap neemt hiermee nota van onze kredietwaardigheid. Zowel de Staat als onze particuliere sector kan hiervan profijt trekken.

De grootste bronnen aan de instroomzijde van onze internationale reserves waren staatsleningen ad USD 176 miljoen van de Inter-American Development Bank, Wereldbank en de Caribbean Development Bank. Een volgende bron aan de instroomzijde zijn de mijnbouwinkomsten ad USD 30 miljoen. Belastinginkomsten en niet-belastinginkomsten van de Staat, alsook aankoop van goud en deviezen op de binnenlandse markt, waren in de periode januari tot en met augustus 2016 samen USD 39,5 miljoen.

De importdekking van onze internationale reserve is, ondanks de sterk gedaalde importen van goederen en diensten, hersteld van 2,4 maanden per eind december 2015 tot 3,5 maanden per eind augustus dit jaar. De Bank en de Regering werken gestaag aan stabilisering van de economie, zodat wij ons met het treffen van gerichte maatregelen, wederom op het pad van herstel en groei kunnen begeven.

Wat de sociale gevolgen van het strakke financieel beleid betreft legt de Regering zich nog steeds toe op het sociale compensatiebeleid op het aanbrengen van de nodige efficiëntie in het subsidiebeleid en op het creëren van randvoorwaarden voor hogere productie en verzelfstandiging binnen de diverse economische sectoren.

Het macro-economisch beleid van de Regering heeft de interesse gewekt van het IMF en de Stand By Agreement (SBA) van het IMF is uiteindelijk het raamwerk geworden ter ondersteuning van ons Stabilisatie- en Herstelplan door dit Fonds. Hiermee zijn ook andere internationale instellingen ingekomen, die met concessionele leningen het proces van stabilisatie en herstel van onze economie tot ondersteuning zullen dienen.

Verwachtingen over de overheidsinkomsten zijn in 2017 gunstiger dan in 2016 het geval was, voor zowel de mijnbouw- als niet-mijnbouwsectoren. Onder andere zullen er nieuwe inkomsten tegen eind 2016 vanuit New Mont Suriname zijn op grond van het in productie komen van de Merian goudmijn. De geschatte reële economische groei volgens het Medium Term Fiscal Framework (MTFF) zal in 2017 ongeveer minus 0,5% bedragen en de geschatte jaargemiddelde inflatie zal sterk afnemen. In de komende jaren nemen de economische groei en het per capita inkomen toe met een beheersbare inflatie en met een lage schuldpositie.

De verwachtingen voor de inkomsten uit de mijnbouwsector zijn in 2017 gunstiger dan in de voorgaande jaren. Voorts worden de institutionele voorbereidingen om de staatsinkomsten structureel te verhogen en de inning efficiënter en publieksvriendelijker te maken, voortgezet. De begroting van 2017 kenmerkt zich ook door verhoogde uitgaven aan sociale programma's en aan kapitaalsuitgaven.

Mevrouw de Voorzitter,

Voor wat betreft de verslechtering van de koopkracht heeft de Regering gemeend om enkele koopkracht-compenserende maatregelen te treffen, die zullen voortduren totdat de economie weer aantrekt. De Regering is zich er echter van bewust, dat terwijl deze maatregelen algemeen verzachtend werken, er nog gerichte maatregelen nodig

zijn om de zwaarst getroffen te ondersteunen. Er zal daarom ook gewerkt worden aan het versterken van de subjectsubsidies aan de kansarmen, terwijl algemene subsidies stapsgewijs afgebouwd zullen worden.

De Regering heeft de stijgende koers niet overal willen laten doorwerken. Zo werd in april 2016 een maximale prijs op de brandstof aan de pomp ingesteld, zodat verdere prijsverhogingen niet doorgevoerd zouden worden. Pas recentelijk is de prijs van brandstof met SRD 0,20 (twintig centen) per liter verhoogd, wat een klein deel is van de noodzakelijk door te voeren verhoging, hetgeen een belangrijke tegemoetkoming aan de verbruiker kan worden genoemd. Ook is recentelijk de douanekoers, die altijd nog SRD 4,04 bedroeg, terwijl de Centrale Bank koers al op SRD 7 stond, gebracht op het niveau van de huidige Centrale Bank koers.

De Regering heeft ook compensatie voor koopkrachtverlies gegeven aan landsdienaren die vanaf 1 december 2015 een extra onbelaste toeslag van SRD 100,- krijgen op het loon; ook is er een verhoging van de belastingkorting tot SRD 125,- op salarissen voor landsdienaren vanaf 1 maart 2016 en voor onderwijsgevenden vanaf 1 februari 2016. Tevens is voor al deze groepen een hogere belastingvrije grens ingesteld op de vakantietoelage en gratificatie. Verder besloot de Regering om de energietarieven niet ineens, maar gefaseerd aan te passen.

Door dit pad te kiezen, Mevrouw de Voorzitter, waarbij er rekening wordt gehouden met de draagkracht van de burgers en waarbij op de overheidsuitgaven nog verder bezuinigd kon worden tot het minimum van de essentiële vaste lasten en voorzieningen, is het tekort zeer beperkt gebleven.

Mevrouw de Voorzitter,

We weten echter ook dat de Regering niet oneindig door kan besnoeien. De nodige uitgaven en investeringen voor het sociaal-economische beleid van de Regering moeten vanuit de begroting gefinancierd worden. Het is dan ook zaak om noodzakelijke additionele inkomstenverhogende maatregelen te treffen. De Regering heeft de volgende wetsvoorstellen en maatregelen op fiscaal gebied reeds voorbereid, te weten:

- Een gewijzigde *Wet Verbruiksbelasting Motorbrandstoffen*; deze zal ervoor zorgen dat geïmporteerde kerosine niet langer is uitgezonderd van verbruiksbelasting en dat deze belasting ook geheven zal worden op alle lokaal

geproduceerde brandstoffen.

- De *herinvoering van rij- en voertuigenbelasting*; hiermee wordt een nieuwe bron van inkomsten ingesteld.
- Er zal gestart worden met de *inning van wegenbelasting*; dit houdt in dat er voortaan omzetbelasting op de opcenten van brandstoffen zal worden geheven.
- *Verhoging van de tarieven van de in- en uitvoerkostenwet*; hierdoor zullen er meer inkomsten voortvloeien uit alle Douane transacties, gerelateerd aan de doorvoerhandel. Dus ook het in- en uitklaren van importen en exporten.
- *Afschaffing van de aftrekpost A.O.V.-premie*; dit zal het belastbaar inkomen verhogen en dus extra geld bij de Belastingdienst binnenbrengen.
- *Samenvoeging van de accijnswetten*, waardoor versnippering wordt tegengegaan en de effectiviteit van de inning wordt gewaarborgd.
- *Uitbreiding van de fiscale jurisdictie* naar de Exclusieve Economische Zone.
- *Invoering van de Invorderingswet*, aangevuld met een Keten- en Inlenersaansprakelijkheid, waardoor belastingen geheven worden op aanleverdiensten en intra-concern transacties.
- *Invoering van micro-fees* op, onder andere telefoonverbruik, vliegtickets, theater- en ander entertainmentbezoek ten behoeve van sociaal-medisch-educatieve sectoren.

De maatregelen strekken zich ook uit naar de deviezenversterking, te weten:

- *Inwisselplicht*; op de luchthavens en grensposten zullen niet-ingezetenen verplicht gesteld worden om vastgestelde bedragen aan vreemde valuta in te wisselen.
- *Instelling van een mini-visumplicht*, voor tijdelijk verblijf van buitenlandse studenten en bemanning van lucht- en zeevervoer.
- *Een versnelde vergunning-toewijzing*, aan illegale buitenlandse werkers, die het nut van hun verblijf kunnen aantonen en tijdelijk in Suriname wensen te verblijven.
- *Instelling van een repatriëringsplicht voor exportopbrengsten*, binnen de goudsector kan bij de export een verkoopplicht aan de Centrale Bank van 5-10% van de voorgenomen exporthoeveelheid worden ingesteld. De repatriatieplicht voor deviezeninkomsten zal worden gekoppeld aan lokale herinvesteringen in de

goudsector.

- Ook zullen de *verhoging van de concessiegelden en de vergunningenstelsels*, zoals binnen de visserijsector, worden doorgelicht.

Mevrouw de Voorzitter,

De Regering heeft besloten aan alle actieve en gepensioneerde ambtenaren, landsdienaren en daaraan gelijkgestelden een algemene loonsverhoging te geven, die uiterlijk eind april 2017 zal plaats vinden. De Regering wil hiermee bewerkstelligen dat het leven onder de gegeven omstandigheden dragelijker wordt voor de samenleving en dat deze loonsverhoging als een behulpzame overbrugging kan dienen in de loop naar beter.

Mevrouw de Voorzitter,

Er zijn al tijden lang diverse belastingachterstanden. De Regering is voornemens deze achterstanden versneld te innen. Er zal een goede mediacampagne hierover worden gevoerd en er zullen gunstige prikkels geboden worden om aan de burgerplicht van het betalen van belastingen te voldoen. Zo zullen bedrijven opgeroepen worden om belastingachterstanden in Surinaamse dollars te betalen tegen kortingen van 25%. Bij een belastingachterstand in vreemde valuta kan deze in Surinaamse dollars afgekocht worden, maar dan met een opslag. Ten slotte zal voor het gemak en voor de effectiviteit, de Belastingdienst een online portaal instellen.

Mevrouw de Voorzitter,

Ik zei U reeds dat deze Jaarrede anders van opzet is. Wij staan niet meer enkel stil bij de oorzaken van onze economische neergang. Wij hebben al ruimschoots de tijd genomen om deze oorzaken bloot te leggen, het laatst nog in ons Stabilisatie- en Herstel Plan. Het is nu meer dan ooit de tijd om met onze verdere discussie hierover tegelijkertijd vooral ook aan de slag te gaan. Ja, Mevrouw de Voorzitter, om samen met elkaar aan de slag te gaan. Laten wij nu samen verder in actie gaan, Mevrouw de Voorzitter.

De overgang tot deze werkwijze zoals aangegeven in deze Jaarrede, Mevrouw de Voorzitter, komt erop neer dat het weliswaar noodzakelijk is om steeds met elkaar te discussiëren en samen objectief en kritisch te blijven, maar dat daarbij steeds moet worden beseft dat alleen door de verbinding van de theorie met daadwerkelijke acties,

verbetering van de situatie kan worden bereikt. Wij moeten in een op elkaar afgestemde nationale actie gaan om het maatschappelijk getij met voortvarendheid en op de kortst mogelijke termijn te keren. En dit kan alleen door met versterkte eenheid verder op te trekken in actie, evaluatie en bijstelling. Niets doen, stilstaan en niet verder gaan dan enkel theoretiseren of kritiseren, zijn geen optie: alleen de verbinding met positieve maatschappelijke actie en met opbouwende en kritische participatie van allen, zal verlichting kunnen brengen en tot oplossingen kunnen leiden. Kernachtig gezegd: het samenkomen is het begin, het bij elkaar blijven is vooruitgang en het samen doen leidt tot succes. Wij mogen geen tijd verliezen, Mevrouw de Voorzitter, wij hebben elk moment nodig om de gewenste duurzame economische groei in stijgende lijn te krijgen, om onze levensstandaard weer op aanvaardbaar niveau te brengen, om de kwaliteit van ons sociaal zekerheidsstelsel te verdedigen en om, met name, de teruggang van onze werkgelegenheid te doen omslaan in het creëren van werkgelegenheid.

Het is tijd, Mevrouw de Voorzitter, om ons levenspad van duurzame ontwikkeling met raad en daad en met zijn allen op te pakken door blijvend met elkaar in constructieve dialoog te zijn. Deze dialoog zal in goede interactie met elkaar moeten geschieden, steeds gericht op nationale opbouw. Dit alles zal centraal geleid en gecoördineerd worden door en vanuit de Regering en samen gevoerd moeten worden met alle grondwettelijk vastgelegde en beleidsmatig ingestelde nationale instituties en met gevestigde maatschappelijke structuren. Wij mogen, Mevrouw de Voorzitter, en wij móeten zelfs, een gezonde ideeënstrijd blijven voeren voor het zoveel mogelijk overbruggen van onze verschillen in inzichten. De basis blijft evenwel dat elke discussie onverdeeld, eenduidig en uitsluitend gericht moet zijn op ons nationaal belang en samen zullen wij moeten waken voor het afwijken van het nationale belang en daarbij verdeeldheid in acties voorkomen. Er is een constructieve houding vereist, Mevrouw de Voorzitter, dus is er voor destructie geen plaats. Versnipperde acties zullen ons niet brengen naar de door ons allen gewenste oplossingen.

In dit verband is het van belang er melding van te maken dat de Regering recent een Presidentiële Commissie heeft ingesteld om te evalueren of en zo ja, in welke zin onze vigerende Kiesregeling aangepast zou moeten worden ter verdere vergroting van de politieke participatie van het volk in de ontwikkeling, in die zin dat er gekeken zal worden of een meer rechtvaardige vertegenwoordiging van het volk in het parlement verkregen zal kunnen worden. De resultaten van de brede evaluatie worden door

middel van hearings met na genoeg alle politieke partijen die aan de verkiezingen hebben deelgenomen, in de loop van het dienstjaar 2017 verwacht.

Mevrouw de Voorzitter, zullen wij indachtig het voorgaande direct overgaan tot het aangeven van die projecten, waar wij als Regering in eerste instantie het initiatief toe nemen, om deze als prioriteiten uit te voeren en tevens hierbij alle deuren open te laten voor nog meer opbouwende initiatieven vanuit de gehele samenleving. Vandaar ook de recent door de Regering gehouden brede ronde van hearings, om op deze wijze nog meer betrokkenheid van met name functionele en maatschappelijke groepen vanuit de samenleving bij het economisch herstel en de economische groei te bevorderen.

Mevrouw de Voorzitter,

Mag ik U bij deze voorhouden dat het Stabilisatie- en Herstel Plan 2016 - 2018 (het SHP), dat in juli 2016 door Uw Geacht College werd aangenomen, onder meer het uitgangspunt en de basis is voor deze Jaarrede. De actieradius van het SHP is effectief in het jaar 2017 en dus gelijk aan die van deze Jaarrede. De Jaarrede 2017 is daarom meer een actiegerichte toespitsing vanuit het SHP. De unieke omstandigheid van de noodzaak van het formuleren van het SHP ten behoeve van de financiering van onze ontwikkeling heeft deze bestuurlijke situatie doen ontstaan van het samenvallen van de Jaarrede van 2017 met dit SHP. Het vijfjarig Ontwikkelingsplan 2017 - 2021, dat volgens voorschrift van de Grondwet bij Uw Geacht College ook wordt ingediend voor aannamen bij Wet, vormt in deze het langetermijnbeleidskader, voortvloeiend uit het SHP en deze Jaarrede. Het Stabilisatie- en Herstel Plan 2016 - 2018, het Jaarplan 2017, het Ontwikkelings Plan 2017 - 2021 en deze Jaarrede vormen aldus een samenhangend geheel van fundamentele beleidsinzichten van deze Regering.

Mevrouw de Voorzitter,

Het dienstjaar 2017 is van cruciaal belang in het brengen van een ommekeer in onze inkrimpande economie naar het trefzeker inzetten van de trend naar stabilisatie, herstel, economische transformatie en economische groei. Onze staatsuitgaven zijn in het afgelopen jaar flink teruggebracht, daar efficiëntie bij de Regering geboden is om gestelde doelen van economische groei te bereiken, zoals eerder in deze Jaarrede al is betoogd.

Natuurlijk heeft deze maatregel van het diep snijden in de overheidsuitgaven, in het bijzonder bij de subsidieverstrekking aan de nutsbedrijven en op sociaal-educatief en medisch vlak, tot de nodige inkrimping en tariefsverhogingen geleid bij overheidsdiensten, bij parastatalen, bij het bedrijfsleven in het algemeen en in ons sociaal-educatief-medisch verzorgingssysteem.

Met de aan ons toegezegde zachte leningen door gerenommeerde internationale banken voor implementatie van ons Stabilisatie- en Herstel Plan blijven de vooruitzichten op sociaal-economische groei en maatschappelijke stabiliteit hoopvol. De nodige voorbereidingen voor het komen tot aanwending van deze veelheid van de aan ons ter beschikking gestelde leningen zijn in volle gang, doch nemen, zoals gebruikelijk, de nodige tijd in beslag.

In kort bestek is de problematiek hier weergegeven, welke wij als Regering in het dienstjaar 2017 grondig zullen moeten aanpakken en wel op een manier die leidt tot structurele verbetering.

De vraag komt natuurlijk bij U en Uw geacht College op, Mevrouw de Voorzitter, hoe de Regering denkt deze ernstige maatschappelijke situatie in het dienstjaar 2017 verder aan te pakken, oftewel hoe de Regering denkt de noodzakelijke bouwstenen in 2017 te leggen voor een voortgaande fundamentele en voorspoedige aanpak van deze problematiek.

Hierover het volgende Mevrouw de Voorzitter.

Er zal vandaag aan U en Uw geacht College een taakgericht actieprogramma worden gepresenteerd voor het dienstjaar 2017 en dat toegespitst is op overheidsinitiatieven, voornamelijk in de infrastructurele en sociaal-educatieve sfeer en op particuliere investeerders, lokale en buitenlandse, die trekkers zullen zijn in verschillende cruciale productie- en exportsectoren van onze economie. Door de activiteiten van deze trekkers en investeerders zullen de verschillende economische sectoren in hun geheel meegetrokken worden in de economische kringloop. Hierdoor wordt het ontstaan van veel meer particulier initiatief gestimuleerd, zoals dat van economisch zelfstandigen, met name de KMO's, dat zijn de Kleine en Middelgrote Ondernemingen in verschillende sectoren. Normen die hierbij gesteld zullen worden voor de selectie van investeringen zijn onder meer de bijdragen van deze investeringen aan het scheppen van

werkgelegenheid en aan deviezenverdiensten door export. Verder zal bij deze gelet worden op het tot stand brengen van een evenwichtige spreiding van ontwikkeling over ons gehele land en in alle sectoren ter differentiatie in onze economische basis. Met deze werkwijze zal de Regering versneld de Surinaamse economie uit het slop moeten halen, dat wil zeggen: de productie en export opvoeren, de wisselkoers blijvend stabiliseren, de inflatie tot aanvaardbare proporties terugbrengen, de werkgelegenheid aanmerkelijk verruimen en de levensstandaard van ons volk weer op redelijk niveau brengen, kortom, de economische groei bevorderen.

Mevrouw de Voorzitter,

Mag ik U eerst de projecten voorhouden van particuliere investeerders - zowel lokale als buitenlandse - die in het dienstjaar 2017 van start zullen gaan, dan wel in voorbereidingsfase zullen zijn.

1. Allereerst kan ik u meegeven, dat in 2017 ons conventioneel banksysteem zal worden aangevuld met het systeem van Islamic Banking, dat, zeker in dit moeilijk tijdsgewricht van onze economie, een meerwaarde aan ons financieel stelsel zal toevoegen. Het Islamitisch bankieren zal in harmonie met het conventionele gaan groeien. Het pakket aan voorzieningen naar burgers en naar het bedrijfsleven toe, vooral voor wat betreft de kleine en middelgrote ondernemingen, zal hiermee verder bereikbaar worden gemaakt, hetgeen een welkome aanvulling is op het conventioneel bankieren. Vanaf 1996 heeft Suriname een wederzijds respectabele samenwerking met de Organisatie van Islamitische Coöperatie (OIC) en met de Islamic Development Bank (IsDB) en hebben deze Islamitische instellingen, naar volle tevredenheid de door hun reeds gefinancierde miljoenen dollars aan projecten in ons land geïmplementeerd en reeds nieuwe uit te voeren miljoenen dollars kostende projecten voor financiering goedgekeurd.
2. De zachte leningen vanuit internationale bankinstellingen, zijnde van de Stand By Agreement van het IMF, de Wereld Bank, de Inter-American Development Bank, de Caribbean Development Bank, zullen met de nodige voortvarendheid worden afgerond. Hetzelfde geldt voor andere belangrijke financieringen zoals die van de Organisatie van Islamitische Coöperatie (OIC), de Islamic Development Bank

(IsDB), de Europese Investerings Bank (EIB) en van Credit Lines en technische ondersteuning van onder meer India, China, Indonesië, Brazilië, de Verenigde Staten van Amerika, Canada, Frankrijk, Maleisië, Mexico, Rusland. Dit mondiaal netwerk van financieringen en overige vormen van ondersteuning, zal effectief kunnen worden ingezet in de sociaal-economische opbouw in 2017 en lang daarna.

3. Op grondslag van de Investeringswet van 2001, is Investsur bij Wet van 3 juni 2002 ingesteld. De bemensing van Investsur zal in 2017 al rond zijn en dit Instituut zal de one-stop-window zijn voor alle investeerders, zowel lokale als buitenlandse en tevens voor overheidsinvesterings als voor particuliere investeerders. Investsur wordt een sleutelorganisatie in het ontwikkelingsproces, zal professioneel te werk gaan en zal dan ook slagvaardig worden gestructureerd en up-to-date worden geëquipeerd.

4. Met betrekking tot de agrarische sector, in deze de rijstbouw en de veeteelt, is een programma van Suriname met Maleisië in vergevorderd stadium van voorbereiding. Dit programma draagt de naam "Reverse Linkage", hetgeen inhoudt het uitwisselen van onze wederzijdse ervaringen als landen. Uiterlijk begin 2017 zal gestart worden met de training van 1.500 landbouwers in farm-management, zaadveredeling en zal de introductie en teelt plaatsvinden van een zestal nieuwe rijstvariëteiten. Hieronder zijn rijstvariëteiten voor diabetici en variëteiten om te planten in brakwater. Ook is de introductie van een aantal aromatische rijstsoorten in het programma opgenomen. Het zaaizaad wordt in de eerste fase ontwikkeld om padie-opbrengsten van zeven (7) ton per hectare mogelijk te maken en in de tweede fase zelfs tot tien (10) ton. Verder staat op het programma een tweede "Reverse Linkage" project waarbij de Republiek Indonesië en Suriname elkaars ervaringen zullen delen op het gebied van de veeteeltontwikkeling. Van de zijde van Suriname is in deze het voorstel gedaan aan Indonesië om de moderne technologie die met succes is toegepast op de veestapel in onder andere Kyrgyzstan (Centraal-Azië), ook in ons land te introduceren. Met deze technologie zal men middels een uiterst moderne methode van kunstmatige inseminatie de kwantiteit en kwaliteit van onze

veestapel, met name van runderen (melk- en slachtvee), geiten en schapen in veel sneller tempo, als het ware exponentieel kunnen vermeerderen en verder ontwikkelen. Door middel van dit project zullen onze veeboeren gestimuleerd worden om op grote schaal te produceren, terwijl kleine en middelgrote kwekers (outgrowers) een afzetgarantie hebben bij de grote boeren. Het gaat hier, Mevrouw de Voorzitter, om twee revolutionaire ontwikkelingen in de productie van rijst en in de veeteelt, die een enorm economisch voordeel in betrekkelijk korte tijd zullen kunnen bewerkstelligen!

5. Rijst is, na goud en olie, het derde exportproduct van ons land. Rijst is van groot belang voor onze voedselzekerheid. De rijstsector zal in 2017 vlot getrokken worden door het onder meer faciliteren door de Regering van de opzet van in elk geval een, en later mogelijk meer mammoet-rijstbedrijven. Hierbij zullen arealen worden toegekend met als grondtitel "in gebruik". Mag ik bij deze, Mevrouw de Voorzitter, opmerken, dat dit systeem van grond- en concessie-uitgifte, met als grondtitel "in gebruik", zoals hier voor de landbouw aangegeven, voor alle investeerders in alle sectoren zal gelden. Deze wijze van uitgifte zal misbruik van onze grond voorkomen.

Terugkomend op rijstbouw: Moderne en geïntegreerde groot-rijstconcerns, in handen van lokale en/of buitenlandse particulieren zullen gestimuleerd worden. De nationale rijstvoorziening wordt hiermee veiliggesteld, terwijl vooral export- en deviezenverdiensten worden bevorderd. Ook de werkgelegenheid zal een extra stimulans krijgen, terwijl tegelijk perspectieven ontstaan voor kleine en middelgrote ondernemingen en voor gezinslandbouw.

6. Er worden in het dienstjaar arealen aan landbouwgrond in verschillende districten gereserveerd ten behoeve van het opzetten van oliepalimplantages door gerenommeerde internationale grootbedrijven. Gedacht wordt aan onder meer grootbedrijven uit China, India, Maleisië en Indonesië.
7. Aan het bananenbedrijf Food and Agriculture Industries NV (FAI) te Saramacca en Nickerie zal in het district Nickerie duizend (1.000) hectare areaal worden

verstrekt ter uitbreiding van zijn productiebedrijf, wat onder meer circa duizend (1.000) banen extra kan scheppen, naast vermeerdering van exportinkomsten.

8. Het hervatten van het op grote schaal verbouwen in ons land van cacao en wel te Phedra en Victoria in het district Brokopondo. Tweeduizend (2.000) hectare grond zal verstrekt worden aan geïnteresseerde investeerders. Hierdoor zullen op termijn meer dan duizend (1.000) man tewerkgesteld worden, gegeven het feit dat cacao al enige jaren op de wereldmarkt goede prijzen opbrengt en dus onze deviezenverdiensten, na circa drie jaar, over een lange periode gespreid, versterkt zullen worden. Het gaat hier om het tevens opzetten van een cacao-industrie voor de verwerking van de vrucht tot cacao-olie en cacaopoeder, welke dan grootschalig geëxporteerd zullen worden.
9. Ook de kokosindustrie, met haar verwerking van de kokos tot kokosolie, het verpakken van het kokoswater, de verwerking van de harde schil tot verschillende producten in een op te zetten vezelindustrie. Ook heeft de kokosolie belangrijke medicinale en cosmetische mogelijkheden die veelbelovend zijn. Enkele duizenden hectaren grond worden gereserveerd voor deze industrie, vooral in de districten Coronie en Saramacca.
10. Geïntegreerde kippenkwekerijen van grootschalige opzet zullen sterk worden gestimuleerd voor particuliere investeerders. Er zal in deze geïntegreerde bedrijven eigen voervoorziening zijn. De bedrijven zullen zelf op ruime arealen soja en mais verbouwen en deze industrieel verwerken tot voer. Overtollig voer kan worden geëxporteerd alsook de verkregen sojaolie die vrijkomt bij de verwerking. Het residu hiervan kan worden verwerkt tot voer. Wij consumeren als Surinaams volk circa 25 miljoen kilogram kip per jaar. Hiervan importeren wij circa 16 miljoen kilogram en 9 miljoen kilogram wordt lokaal geproduceerd. Dus bestaat er een ruimte van 16 miljoen kilogram in deze voor nationale investeerders, om de gehele kipimport te vervangen.
11. Een gedifferentieerde agrarische basis en structuur, met volledige benutting van onze agrarische potenties, verbonden met agro-industriële verwerking van

vooral groenten en fruit voor export, is onontbeerlijk. Het opzetten van een geïntegreerde Groente- en Fruit Verpakkingscentrale, het zogenoemde “Packing House”, is van het grootste belang bij de realisatie hiervan. Het exporteren van kwaliteitstuinbouwproducten naar de Europese Unie en het Caribisch gebied, zal hiermee gegarandeerd zijn. Het beheer van de verpakkingscentrale zal in handen worden gelegd van een autoriteit, gegoten in een public-private partnerschap.

12. De bauxiet-aluinaarde industrie zal opnieuw operationeel gemaakt worden in het dienstjaar 2017. Investeerders - zowel lokale als buitenlandse - die kapitaal, bekwaamheden en internationale markten bezitten, zullen worden uitgenodigd om deze industrie weder op te starten. Er zal door de Regering aan gewerkt worden dat in 2017 duidelijkheid komt in de relatie met de Alcoa, zodat er geen beletsels meer zijn om deze industrie, die 100 jaar in ons land is geweest, wederom opgestart te krijgen. Werkgelegenheid en exportverdiensten zullen via deze opstart flink toenemen, naast het weer opleven van toekomstperspectieven van de bauxiet-aluinaarde industrie voor nog minstens honderd jaar, gezien de enorme voorkomens in het Bakhuisgebied.

13. Investeerders voor de opzet van een moderne houtverwerkingsindustrie zullen in het dienstjaar 2017 al in de startblokken zijn. Ons land is 16,3 miljoen hectare qua oppervlakte. Circa 14,8 miljoen hectare hiervan is bos.

Mevrouw de Voorzitter, Suriname heeft geen óverbekapping. Bij ons geschiedt houtkap duurzaam, dat wil zeggen met verplichte regeneratie oftewel herbebossing. Onze bosbouw bedraagt thans slechts 1,7% van ons Bruto Nationaal Product (BNP) en moet volgens planning rond eind 2020 gegroeid zijn naar circa 2,5% van ons BNP. In deze moderne tijd, Mevrouw de Voorzitter, zal bij duurzame houtkap en -verwerking, van nieuwe inzichten gebruik worden gemaakt.

Gezaagd hout voor de lokale markt en exportmarkt, het produceren van triplex en het maken van bouwpakketten voor huizen voor zowel lokale afzet als voor de export moeten deze houtindustrie, net als toen ten tijde van de Bruynzeel, weer maken tot een leidende kracht in de regio. Export van rondhout zal per dit dienstjaar ontmoedigd worden door toepassing van jaarlijkse verhogingen van de exportheffing hierop.

14. De goudprijzen op de wereldmarkt hebben de afgelopen paar maanden een constante prijsverhoging laten zien. Dat betekent dat goudbedrijven in ons land, zoals IAMGold en New Mont Suriname, hun productie en export kunnen opvoeren, hierdoor meer deviezeninkomsten zullen hebben en dat daardoor de staatskas in 2017 de nodige meer-inkomsten uit deze sector kan verwachten ter uitvoering van het ontwikkelingsbeleid.

De Regering zal voor wat betreft de goudsector de overeenkomsten met New Mont Suriname en IAMGold verder blijven monitoren en het maximaal rendement van deelname opties uit de mijn-activiteiten van deze bedrijven garanderen. Hierbij heeft reeds een uitbreiding van het exploratie- en exploitatiegebied van IAMGold plaatsgevonden en ligt het in de bedoeling om via de twee staats naamloze vennootschappen (NV1 en NV2) de gewone burger, het bedrijfsleven en de institutionele belegger de gelegenheid te geven mee te investeren en te verdienen uit de productie en de uitbreidingen van de goud multinationals in Suriname.

Mevrouw de Voorzitter,

Bij de zojuist opgesomde investeringsmogelijkheden voor private ondernemers is er voldoende ruimte voor onze eigen nationale ondernemers, "Local Direct Investments", en zeker ook voor de Personen van Surinaamse Afkomst (PSA), onze landgenoten in het buitenland, alsook voor buitenlanders in het algemeen om te komen investeren in Suriname, de zogenoemde "Foreign Direct Investments".

Mevrouw de Voorzitter,

Nu zal ik in het kader van de duurzame ontwikkeling overgaan tot het noemen van de voornaamste projecten van de overheid en van overheidsbedrijven, die voornamelijk gefinancierd zullen worden door de Islamic Development Bank (IsDB) - alwaar reeds indicatief een aantal overheidsprojecten zijn ingediend - en verder voor een deel door andere financieringsbronnen en ~~deels ook~~ uit eigen inspanningen. De IsDB zal in deze een financiering tegen soepele voorwaarden verstrekken aan ons land ter grootte van USD 1,77 miljard. Projecten zullen gedurende drie jaar ingediend kunnen worden bij de IsDB die onderworpen zullen worden aan de procedures van goedkeuring van de ingediende projecten door de IsDB. Dat betekent niet dat de ingediende projecten allen

binnen deze drie jaar in uitvoering zullen worden genomen. Ze zullen uitgesmeerd worden over een langere periode dan drie jaar. Projecten zullen dus geleidelijk aan in een implementatiefase komen. Wij noemen hier, Mevrouw de Voorzitter, naast andere zaken, de projecten waarop de Regering zich in dit dienstjaar zal toespitsen:

1. Ter ondersteuning van de kleine en middelgrote ondernemingen, KMO's, zal een Fonds voor Industrie- en Productiebevordering en Exportfacilitering in 2017 via de Regering worden opgezet, om zodoende lokale exporteurs te kunnen voorzien van financiële garanties voor de export. Deze faciliteit zal ertoe leiden dat de export een positieve impuls krijgt en daarmee ook de verdiencapaciteit en economische groei van het land.

In het verband van de KMO's zullen de Stichting Garantie Fonds Bedrijfskredieten, kort genoemd het "Garantie Fonds" en het "Investerings Fonds Nederland Suriname" (IFONS), - die beide ondergebracht zijn bij de Nationale Ontwikkelings Bank (NOB) -, effectief ingezet worden in onze economische ontwikkeling. Het "Garantie Fonds" dat sinds 1980 is opgericht, doch sinds 1987 niet meer actief is, staat garant voor kredieten die KMO's bij andere banken nemen, waarbij er sprake is van een dekkingstekort. Deze garantie geldt uiteraard voor rendabele projecten en de garantiestelling wordt voor maximaal 80% van het kredietbedrag gegeven aan de kredietverlenende Bank ten behoeve van de investeerder. Het IFONS dat in 1996 uit de Verdragsmiddelen Nederland - Suriname is ingesteld, is in 2010 overgedragen aan Suriname. Recentelijk is dit Fonds met een bedrag van circa 11 miljoen Euro door de Staat Suriname overgeheveld naar de NOB. Dit Fonds is een revolverend Fonds en zal significant bijdragen aan de ondersteuning van kleine en middelgrote ondernemingen.

2. Het in uitvoering nemen van het bouwen van een negental pompgemalen, met bijbehorende kustwerken en civiele werken, om de voortdurende wateroverlast tijdens regentijd in de achter ons liggende jaren in Groot-Paramaribo, in de districten Wanica, Commewijne (Meerzorg) en Saramacca (Creola en Calcutta) grondig aan te pakken en definitief op te lossen. Hierbij zal het Saramacca-kanaal met bijbehorende aan- en afvoerkanalen opnieuw

gedimensioneerd en uitgebaggerd worden en, waar nodig, zullen nieuwe kanalen aangelegd worden om de ontwatering in deze gebieden te optimaliseren. Dit groots infrastructureel werk zal gefinancierd worden uit een speciale Credit line van India. Binnen uiterlijk twee jaar zal dit project uitgevoerd kunnen zijn en zal de leefbaarheid van een groot deel van onze bevolking vergroot zijn, waarbij ook de ongestoorde voortgang van economische activiteiten in deze gebieden, gevrijwaard zullen zijn van wateroverlast.

3. De tegenvallende economische ontwikkelingen hebben het implementeren van projecten in het dienstjaar 2016 moeilijk gemaakt. Wij hebben hierdoor een achterstand opgelopen. In dit dienstjaar met de nodige beschikbare financieringen kunnen wij weer aan de slag. Met deze nieuwe situatie kan het baggeren van de Nickerie- en de Surinamerivier wederom als direct uitvoerbare projecten van stal gehaald worden.

4. Met de financiële ondersteuning van de Volksrepubliek China zal onze Internationale Luchthaven, de Johan Adolf Pengel Luchthaven, gemoderniseerd worden mede ter voldoening aan de internationale burgerluchtvaartseisen, maar ook voor het kunnen doen afhandelen van meer vliegtuigen op hetzelfde moment. Zulks mede ter bevordering van de hub-functie die onze internationale luchthaven kan gaan vervullen. Ook zullen hierdoor veel meer reizigers, toeristen en zakenlui makkelijker naar Suriname kunnen afreizen en weer vertrekken. De Surinaamse Luchtvaart Maatschappij (SLM) heeft reeds een begin gemaakt met onderhandelingen met geselecteerde grote en gerenommeerde luchtvaartmaatschappijen in de wereld voor samenwerking. Hierdoor zal de SLM nog kans maken op het dan winstgevend te kunnen voortbestaan in deze luchtvaartwereld met moordende concurrentie. Ook het toerisme zal in het geval van succesvolle samenwerking met een grote partner in de internationale luchtvaart fundamentele condities hebben gekregen om mee te floreren.

5. De EBS zal in het dienstjaar 2017 vooralsnog gewoon voortgaan met het uitbreiden van het opwekvermogen in Paramaribo en Nickerie, welke uitbreiding voor de komende vijf jaar wordt geschat op respectievelijk 150 MW en 25 MW. Dit is een basisgarantie voor economische ontwikkeling en voor de energievoorziening van het toenemend aantal huishoudens en bedrijven.

Het streven van de regering is erop gericht om binnen vijf (5) jaar te geraken tot een moderne en efficiënte energiesector die betaalbare energie garandeert aan de totale bevolking. Om dit te realiseren dienen er maatregelen getroffen te worden op het institutioneel vlak en op technisch en financieel gebied. De institutionele maatregelen die in 2015 en 2016 getroffen zijn, behelsden het ontwerpen van een concept elektriciteitswet en een wet die het functioneren van de sector regelt namelijk een wet op de energie autoriteit. Deze twee wetten zijn in maart 2016 door DNA aangenomen en zijn vervolgens daarna afgekondigd. In het dienstjaar 2017 wordt in lijn met de wetten verder inhoud gegeven aan de herstructurering van de Energie Bedrijven Suriname (EBS). De NV EBS zal in haar huidige vorm ophouden te bestaan en zal in feite opgedeeld worden in een bedrijf voor transmissie en distributie van elektriciteit, een bedrijf voor energieopwekking en een bedrijf voor gaslevering.

Er zal in 2017 verder gewerkt worden aan de ontwikkeling van een energieprofiel voor alle districten en dorpen en woongemeenschappen in het binnenland van Suriname. Dit energieprofiel moet de nodige data verschaffen die nodig is om te komen tot eenduidige besluiten met betrekking tot de optimale energie mix van traditionele en hernieuwbare energiebronnen voor de genoemde gebieden.

6. De Surinaamse Waterleiding Maatschappij (SWM) zal in dit dienstjaar onverkort voortgaan met haar activiteiten van het uitbreiden van het waternet en van het blijven vernieuwen van het netwerk van ondergrondse buizen, omdat steeds meer huishoudens en steeds meer woongebieden en bedrijven worden voorzien van stromend water.

In de waarborging van goed en veilig drinkwater voor de samenleving wordt de regering geruggensteund door de waterbedrijven: de SWM en de Dienst Watervoorziening (DWV). Leidraad voor het drinkwaterbeleid is de verwezenlijking van de aanbevelingen, zoals deze zijn vervat in het Suriname Water Supply Masterplan 2011 – 2024.

7. In het kader van de dreiging van onze kustvlakte door de zeespiegelstijging zal in 2017 intensiever voortgegaan worden met het beplanten van onze kust met mangrove en met het opwerpen van effectieve en milieuvriendelijke beschermingsweringen, zoals op Weg naar Zee geschiedt in samenwerking met onze Universiteit. Waar nodig zullen wij ook de mogelijkheid van het bouwen van betonnen damwanden benutten. Behoud van ons kostbaar grondgebied en bescherming van onze bevolking zijn zaken van primair belang met continue aandacht.

8. Een in de samenlevingsopbouw geïntegreerd sociaal-educatief-medisch programma, het Conditional Cash Transfer (CCT) program - bij ons genoemd Programma voor Ontwikkeling van Welzijn en Arbeid, afgekort POWA - waarbij de minst adequaat toegeruste gezinnen in onze samenleving, op bepaalde voorwaarden een financiële ondersteuning krijgen van de overheid, zal van start gaan. Het gaat in deze om een duurzame investering in de sociaal-economisch zwakke groepen. Deze financiële ondersteuning wordt verleend, pas wanneer en zolang de kinderen van het gezin de school bezoeken en zich tijdig laten vaccineren. Bij dit sociaal programma is geen sprake van een sociaal vangnet, dat aan de marge van de samenleving plaatsvindt en waarbij geen integratie van deze doelgroepen in de samenleving plaats heeft. Dit sociaal programma is nadrukkelijk gericht op het weerbaar maken van de doelgroepen door middel van onderwijs en vorming en door om- en bijscholing ter vergroting van de mogelijkheden ter deelneming aan het arbeidsproces. Dit sociaal programma, dat in 2017 startklaar zal zijn, wordt gefinancierd door de hier genoemde Islamic Development Bank en zal met een pilot project aanvangen.

9. In het jaar 2017 zal een aanvang gemaakt worden met de implementatie van het Low Income Shelter Program (LISP-III) met een budget van USD 25 miljoen uit de eerder genoemde lening van de IsDB. Aan de niet aflatende behoefte aan goede huisvesting als een basisbehoefte voor ontwikkeling van het gezin zal verder gestalte worden gegeven. De specifieke doelgroep van het LISP - gezinnen met een laag inkomen - zal in staat worden gesteld om te opteren voor een subsidie in zowel woningverbetering alsook in nieuwbouw in het kustgebied. In het binnenland zullen meer dorpen worden voorzien van woningen binnen dit nieuwe programma.
10. Met de financiële ondersteuning van de Volksrepubliek China zal in 2017 een aanvang worden gemaakt met de bouw van duizend (1.000) woningen, waardoor een bijdrage wordt geleverd om tegemoet te komen aan de woningbehoefte van ons volk.
11. Met betrekking tot de Wet Huisvestingsplan, dat van 2012 tot en met 2017 loopt, worden de nodige mogelijkheden geboden voor het betrekken van particuliere bedrijven ter uitvoering van het woningbouwprogramma. In dit verband wordt in dit dienstjaar de Wet Appartementsrecht voorbereid en ter goedkeuring voorgelegd aan Uw Geacht College.
12. Voor wat betreft het bevorderen van de bereikbaarheid en de toegankelijkheid van de noodzakelijke onderwijsfaciliteiten voor districtskinderen is de Regering gestart met de voorbereidingen van het opzetten van een educatief centrum via een opgerichte Overheidsstichting. Dit centrum, genaamd Stichting Educatief Centrum Parasol, moet voor kinderen uit Boven Suriname, Brokopondo en elders, een oplossing brengen in hun moeilijke omstandigheden om onderwijs te kunnen genieten. Zo krijgen kinderen, die vanuit zo een achterstandspositie hun toekomst moeten veilig stellen, betere kansen tot verdere zelfontwikkeling. Het Educatief Centrum Parasol met ruimte voor 300 kinderen, zal verrijzen op Zanderij 1, achter het Jan Starke Opleidingscentrum, waarbij de kinderen intern zullen verblijven gedurende het gehele schooljaar, onder begeleiding van vakbekwame leerkrachten. Zij zullen ter plekke onderwijs genieten, met

regulier medisch consult en met voldoende mogelijkheden voor sport en recreatie. Het gaat hier om een reeds in 2016 goedgekeurd project, gefinancierd door de IsDB, waarvan met de bouw in de eerste helft van 2017 zal worden aanvangen, na de verplichte openbare aanbestedingen. De totale projectkosten, bouw en inrichting bedragen USD 34,6 miljoen.

Vermeldenswaard is dat in dit dienstjaar de eerste fase van het woningbouwprogramma, dat uit woningen voor 1500 studenten op het universiteitsterrein bestaat, wordt gerealiseerd. Het betreft in deze fase twee (2) gebouwen voor in totaal 312 studenten en twee (2) gebouwen voor gemeenschappelijke activiteiten.

13. Met financiering van de Islamic Bank zal de bouw van een nieuw en modern ziekenhuis, het Academisch Medisch Centrum (AMC) Paramaribo, in 2017 aanvangen en uiterlijk in 2020 opgeleverd worden. Tegelijkertijd zal het beddenhuis van het oude Academisch Ziekenhuis Paramaribo (AZP) grondig gerenoveerd worden. Een goed vooruitzicht voor ons medisch zorgsysteem ten behoeve van ons volk.
14. Het nationaal asfalteringsprogramma Dalian IV, wordt met financiering van de Volksrepubliek China in 2017 gecontinueerd. Daarbij gaat het onder anderen om (a) de realisatie van de Highway naar Zanderij en (b) de aanleg van vier (4) bruggen op dit traject, waaronder de brug nabij VABI.
15. In het kader van de veiligheid in ons land wordt een digitaal camera systeem aan Suriname geschonken door de Volksrepubliek China. De Regering zal de veiligheid van de burger in dit dienstjaar nog meer garanderen en wel met alle wettelijk toegestane middelen: met conventionele middelen, met de bekende manschappen van onze Politie en waar wettelijk toegestaan ondersteund door de Militaire Politie en door eenheden van het Leger, met materieel te land, te water en in de lucht en tenslotte ook met elektronica en digitale systemen. Ook zullen onder meer onze bodemschatten en visrijdommen in onze Exclusieve Economische Zone intensiever beschermd worden. Verder zal de bestrijding van piraterij, van drugsactiviteiten en andere illegale

activiteiten harder ter hand worden genomen. Voorts zal de op handen zijnde transformatie van onze inlichtingen- en veiligheidsdiensten leiden tot verbeterde vergaring van inlichtingen en hierdoor tot een versterkte ondersteuning van de criminaliteitsbestrijding. Burgerveiligheid, zogenoemd "Citizen Security", zal in 2017 op landelijk niveau zichtbaar versterkt worden doorgevoerd. Onze gemeenschap zal hierdoor medeverantwoordelijkheid kunnen en moeten dragen voor het verhogen van de algemene veiligheid en van hun eigen veiligheid, door centraal door de Staat geleide en beschermde burgerparticipatie. Tot slot zal de Regering continu, binnen de perken van wet en recht, optreden waar en wanneer dat vereist is, ter waarborging van de veiligheid van de burger en ter bescherming van have en goed van iedereen alsmede van de Staat Suriname.

16. Het staatsmijnbouwbedrijf NV Grassalco krijgt in het dienstjaar 2017 meer mogelijkheden aangeboden om zijn exploratie- en exploitatie activiteiten duurzaam uit te breiden. Hiertoe zal, naar analogie van de rol welke Staatsolie thans vervult in de oliesector, Grassalco als staatsbedrijf actief participeren in de exploratie- en exploitatie-activiteiten van toekomstige multinationals die in Suriname willen investeren. Ook zullen de volledige Bakhuisreserves van Suriname, welke als strategische reserves voor de ontwikkeling van ons land beschouwd kunnen worden, aan Grassalco in concessie gegeven worden. Hierdoor is de basis gelegd voor het verder ontwikkelen van onze bauxietreserves ten voordele van de Surinaamse bevolking.
17. Voor de klein goudmijnbouw zullen de inspanningen erop gericht blijven om de activiteiten van deze sub-sector binnen het formele circuit te brengen. Hiervoor zijn de nodige maatregelen reeds uitgezet. Deze hebben vooral betrekking op het verruimen van staatsinkomsten, royalty's en belastingen uit deze sub-sector. Hiertoe zullen ondernemers in de klein mijnbouw gestimuleerd worden zich te organiseren ter wille van efficiëntere en effectievere bedrijfsvoering. Daarnaast zal het beleid er ook op gericht zijn om het gebruik van kwik bij de goudwinning volledig uit te bannen, door de voortgaande introductie van milieuvriendelijke apparatuur en winningsmethoden. Meer nog dan nu al het geval is, zal de Commissie Ordening Goudsector zich richten op het uitbannen van kwik.

18. In de eerste helft van 2017 zal een goudconferentie worden gehouden die moet resulteren in uitvoerbare afspraken met betrekking tot de relatie tussen de grote en de kleine goudmijnbouw, de methoden van goudwinning en de gevolgen van het gebruik van kwik in deze sector voor mens en milieu.

Er zal in 2017 tevens een grondenrechtenconferentie worden gehouden om te komen tot een bevredigende oplossing van dit vraagstuk.

19. Met de financiële ondersteuning van de Volksrepubliek China, zal in 2017 een aanvang worden gemaakt met de implementatie van het Suriname Nationaal Breedband Plan. Hierdoor zullen hedendaagse innovatieve ICT-diensten beschikbaar zijn voor de totale gemeenschap, dus ook voor het bedrijfsleven en de overheid. Deze ondersteuning is ter bevordering van de modernisering en verbetering van de infrastructuur en van diensten van het Telecommunicatiebedrijf Suriname, Telesur. Hiermee zal Telesur in staat zijn de ICT-ontwikkelingen in Suriname te faciliteren en stimuleren. Er zal een infrastructuur op top niveau aangeboden worden om de ICT-productie en -export te bevorderen.

20. Om het productieniveau van Staatsolie te verhogen en te garanderen zal een record aantal bronnen worden geboord. Er zijn momenteel drie velden, te weten: Tambaredjo, Tambaredjo Noord-West en Calcutta, die gezamenlijk die productie zullen leveren.

21. Productieprocessen raken steeds meer geglobaliseerd, waarbij delen worden verplaatst, “geoutsourced”, onder andere naar landen in de wereld waar de productie of dienst goedkoper kan plaatsvinden. Bedrijven die succesvol zijn in het outsourcen van delen van hun productieprocessen realiseren steeds grotere concurrentievoordelen en hebben een sterkere marktpositie. Ons land heeft unieke voordelen als vestigingsplaats, als outsourcebestemming. Deze nieuwe sector biedt uitstekende kansen voor het creëren van additionele werkgelegenheid op elk niveau. De regering zal een sterk faciliterend beleid voeren, ook naar Surinaamse ondernemers toe, die in deze

sector actief willen zijn, teneinde outsourcing naar Suriname te ondersteunen.

Mevrouw de Voorzitter,

Van belang bij de bijzondere, overwegend selectieve aanpak, toegespitst op vooruitgeschoven beleidssectoren en taakgerichte actieprogramma's voor de sociaaleconomische ontwikkeling in 2017, is het benadrukken van de directe aandacht die geschonken zal moeten worden aan zaken die deze ontwikkeling noodzakelijkerwijs moeten begeleiden en ondersteunen.

Wij noemen onder meer de invoering van nieuwe wetgeving en/of aanpassing van oude wetgeving, zoals Investeringswetgeving, Sociale Zekerheidswetgeving, milieuwetgeving, Immigratiewetgeving, Wet Ruimtelijke Ordening, Wet op de Jaarrekeningen en Wet Openbaarheid van Bestuur, Wet Privatisering Staatsbedrijven, naast de aanpassing van onze bevolkingspolitiek en onze arbeidsmarktpolitiek. De Regering rekent wederom op de volledige steun van Uw Geacht College bij de invoering van nieuwe wetgeving en aanpassing van bestaande wetgeving.

De focusgebieden van de arbeidsmarktpolitiek zullen zijn de werkgelegenheidsbevordering, werkloosheidsbestrijding, sociale zekerheid en arbeidsbescherming. In 2017 zullen arbeidsbemiddeling, ondernemerschapbevordering, het promoten van micro-ondernemerschap en om-, bij- en herscholing van werknemers belangrijke instrumenten zijn voor het klaarstomen van het arbeidspotentieel voor onze op te starten productieprocessen, zowel in grote als in kleine ondernemingen. Vakscholing zal in verschillende delen van ons land gebracht worden. Bij werkgelegenheidsvergroting zal de Regering zich ook richten op het vergroten van de arbeidsparticipatie onder vrouwen, jeugd, personen met een lage opleiding en mensen met een beperking.

De speciale aandacht in dit dienstjaar voor beroepsonderwijs zal moeten resulteren in regionalisering van scholen voor beroepsonderwijs en wel op basis van de economische activiteiten die als hoofdmiddel van bestaan in die regio worden uitgeoefend: dus

spreiding van bijvoorbeeld scholen voor landbouwonderwijs, bosbouwonderwijs, mijnbouwonderwijs en voor toerisme-onderwijs.

Mevrouw de Voorzitter,

In 2017 wordt een begin gemaakt met de bouw van het hoofdkantoor van de Suriname National Training Authority (SNTA) en met de bouw van zeven (7) trainingscentra verspreid over het gehele land. Het SNTA is er op gericht om mensen de nodige kennis, vaardigheden en houding bij te brengen om succesvol ingezet te kunnen worden in de arbeidsmarkt.

De Regering wil erop wijzen dat in het dienstjaar 2017 de toegankelijkheid voor het secundair en tertiaire onderwijs veiliggesteld wordt, door het verstrekken van meer studiebeurzen en meer studieleningen aan studenten, zodat zij kunnen studeren in eigen land en, waar nodig, eveneens met financiële en/of met additionele financiële ondersteuning van Suriname in het buitenland. Dit alles ten dienste van duurzame ontwikkeling van de Surinaamse samenleving.

Mevrouw de Voorzitter,

De voortgaande herstructurering van ons gezondheidszorgsysteem ter blijvende garandering van de bereikbaarheid, toegankelijkheid en betaalbaarheid van gezondheidszorg voor ons volk zal verder aangepakt worden.

De regering beseft dat momenteel veel geld gaat richting de curatieve zorg - financiële injecties, schuld overnamen, inkoop medicamenten - en veel minder naar de preventieve gezondheidszorg. Wij zijn ons er terdege van bewust dat op de eerste plaats preventie de fundamentele verandering zal kunnen teweegbrengen in de gezondheidszorg. In de begroting van 2017 zullen de eerste pilot projecten uitgevoerd worden zodat wij op de lange termijn een halt zullen kunnen roepen aan de steeds duurder wordende zorg door een steeds gezondere samenleving te creëren.

De aandacht voor aandoeningen die de meeste ziektelast veroorzaken, zoals de infectieziekten HIV, malaria, de niet overdraagbare ziekten, de zogenaamde Non Communicable Diseases (NCD's) zal worden voortgezet. Speciale focus zal gelegd worden op geestelijke gezondheid, het zeer belangrijke Moeder-Kind gezondheidsprogramma en zeker in het licht van de ontwikkelingen van de afgelopen twee jaar met epidemieën, zoals Chicungunya en Zika, zal met gerichte actie

voortgegaan worden ter vernietiging van de ziekteveroorzakers in onze woon-, werk- en leefomgeving. Het Nationaal Actieplan voor de preventie van chronische ziekten zal verder worden uitgevoerd. Hierbij moet zeker genoemd worden het “Health in All Policies” proces dat ook gedurende 2017 verder uitgerold zal worden met intensivering van een intersectorale aanpak van de sociale determinanten van chronische ziekten.

Mevrouw de Voorzitter,

De Regering zal voortgaan met het voeren van een sociaal beleid met onder meer als doel:

- dat de omgevingsfactoren voor sociale afhankelijkheid en economische kwetsbaarheid van individuen en gezinnen aanpakt;
- dat de eigen verantwoordelijkheid en vaardigheden van individuen, gezinnen en groepen tot bezitsvorming, inkomens- en kennisverwerving verhoogt;
- dat burgers verzekert van steun, opvang en begeleiding bij het optreden van onverwachte gebeurtenissen of perioden, zoals natuurlijke, sociale en economische calamiteiten.

Hiertoe zal het sociaal zekerheidsstelsel van de Regering verder aangepast worden aan onze gewijzigde economische omstandigheden, terwijl ook het sociaal instrument van maatschappelijk opbouwwerk intensiever ingezet zal worden om burgers in hun woon-, werk- en leefomgeving door organisatie en vorming sociaal te verzelfstandigen en hen tot individuele en collectief opbouwende, saamhorigheid en onderlinge steun verlenende activiteiten te motiveren. In dit verband past het eerder genoemde, in dit dienstjaar te realiseren project “POWA”, Programma voor Opbouw, Welzijn en Arbeid.

Mevrouw de Voorzitter,

Iedere medaille heeft haar keerzijde, haar andere zijde die een ander beeld aangeeft. Algemeen gezegd: “Ieder nadeel heeft zijn voordeel”, of “Iedere moeilijkheid heeft zijn mogelijkheden”. Door de teruggang in onze economie - de ene zijde van de medaille - hebben wij kunnen ervaren, dat wij vooral in de laatste twintig jaar als soeverein land erin geslaagd zijn een veelzijdige basis te hebben gegeven aan onze buitenlandse relaties, zowel in bilateraal als in multilateraal opzicht, zowel in regionaal als wel in intercontinentaal verband: dit is de andere zijde van de medaille. Met regionaal bedoelen wij onder meer onze relaties met onder anderen Federatieve Republiek Brazilië, Frankrijk, UNASUR, het Amazone Pact, de CARICOM, de CELAC, de Associatie

van Caribische Staten, de Verenigde Naties, de Caribbean Development Bank, de Inter-American Development Bank, de Wereldbank en alle relaties die wij opgebouwd hebben met afzonderlijke Staten op dit Halfrond. Met intercontinentaal bedoelen wij onze relaties in andere werelddelen, onder meer met de Organisatie van Islamitische Coöperatie (OIC), de Islamic Development Bank (IsDB), de Europese Investerings Bank (EIB), de Non-Aligned Movement (NAM), de African Caribbean Pacific-Europese Unie (ACP-EU-relatie), de versteviging van de relaties met de Volksrepubliek China, India, Indonesië, Zuid-Afrika, Noord-Amerika en Europa. Juist omdat wij als soevereine natie geslaagd zijn in het differentiëren van onze buitenlandse politiek, hebben wij in deze nu heersende precaire financieel-economische situatie van ons land, de vruchten van deze differentiatie kunnen plukken, getuige de vele kanten van de wereld vanwaar wij ondersteuning krijgen. Een toch wel verbluffende verworvenheid van ons als soevereine natie! Uit deze moeilijke situatie van ons land is thans komen vast te staan, dat wij als volk een grandioze job hebben gedaan in wereldverband, wat uitsluitend mogelijk is geweest vanwege onze soevereine status als land. Door onze integratie in de wereldgemeenschap geniet Suriname thans internationale erkenning en waardering. Nogmaals de keerzijde van de medaille! Aan ons als volk nu de plicht om deze bilaterale, regionale en intercontinentale steun, versneld om te zetten in resultaten voor onze algehele ontwikkeling.

Mevrouw de Voorzitter,

Wij hebben de vrijheid gehad om U en Uw geacht College de actiegerichte beleidsaanpak alsmede de prioriteiten van ons beleidshandelen in het dienstjaar 2017 aan te geven. De bases van de Jaarrede, en ik herhaal, zijn het Stabiliteits en Herstel Plan 2016 – 2018, het Jaarplan 2017 en het Ontwikkelings Plan 2017 – 2021. Met de aan U voorgehouden beleids- en actievoering in 2017 kunnen wij als Regering naar onze inzichten en inschatting, meer, beter en sneller resultaat boeken om uit het economische dal te komen en economische groei en maatschappelijke stabiliteit te bereiken.

Bij de begrotingsbehandeling per ministerie zult U, Mevrouw de Voorzitter, ook een beeld krijgen van andere zaken die de bevolking raken en die ook een gepaste beleidsaandacht van de Regering zullen krijgen in 2017.

Mevrouw de Voorzitter,

Wij leven in een onstuimige wereld; een wereld die onherkenbaar en onvoorstelbaar qua aard is veranderd in relatief korte tijd. Binnen de tijdspanne van een gemiddelde mensenleeftijd heeft dit alles zich op wereldniveau voltrokken. De machtsverhoudingen tussen de grootmachten zijn na een tijd van relatieve rust - de zogenaamde tijd van de gewapende vrede - wederom beland in een tijd van relatieve oorlog, in een tijd van ontplofbare vrede. Onze hoop blijft hierbij dat het menselijk vernuft en moraal uiteindelijk zullen zegevieren en dat dit de mensheid zal redden van ondergang. In dit verband verwijs ik naar de wijze woorden van Zijne Heiligheid Paus Franciscus, die recent in de maand augustus, tijdens zijn bezoek aan Polen zei - woorden van gelijke strekking - dat de mensheid in oorlog is met zichzelf en dat de mensheid vrede is vergeten. De Paus betoogde dat de oorlog waarin de mensheid zich nu bevindt, geen religieuze oorlog is. De Paus zei dat nu in de wereld een oorlog gaande is om macht, om belangen en om het bezit van natuurlijke hulpbronnen.

Mevrouw de Voorzitter,

De Regering beseft dat de bevolking in de afgelopen periode flinke offers heeft gebracht om zich in deze moeilijke tijd te kunnen handhaven. De bevolking heeft de Regering met haar geduld, de mogelijkheid geboden om naar gepaste oplossingen te zoeken.

De Regering neemt hierbij de vrijheid, Mevrouw de Voorzitter, om via u de gehele Surinaamse bevolking te bedanken. De Regering verzekert de bevolking dat zij haar in deze niet zal teleurstellen. De Regering geeft u, volk van Suriname, ook de verzekering, dat nog in de loop van dit dienstjaar lichtpunten te zien zullen zijn en verlichting al voelbaar zal zijn. Geef de moed niet op. Wij geven dit land niet over. Wij zullen samen met u de problemen die op ons afgekomen zijn, overwinnen. Mag ik nogmaals op u een beroep doen om datzelfde geduld, diezelfde nationale opstelling nog door te zetten, opdat de oplossingen spoedig voor ons allen kunnen komen.

Mevrouw de Voorzitter,

Mogen wij de Almachtige prijzen, dat wij, Surinamers, in deze woelige wereld van oorlog en geweld, van terreur en angst, van macht en hebzucht, als volk in eenheid blijven leven in dit land van harmonie, vrede en respect voor elkaar. In deze vertroebelde wereld is Suriname, ons land, een paradijs van vrede, een oase van rust,

waarin iedereen zou willen leven. Mag ik u, volk van Suriname, verzoeken deze vrede met liefde te koesteren en haar nimmer los te laten. Vrede en harmonie overstijgen al onze verschillen, onze religieuze verschillen, onze etnische verschillen, onze culturele verschillen en onze taalverschillen. Al deze verschillen zijn welkom, zij zijn ons door God geschonken en maken deel uit van onze rijk gevarieerde natuurlijke rijkdommen als natie en wij zijn er heel trots op. Maar nimmer mogen onze verschillen, en zeker ook niet onze politieke verschillen, leiden tot onderling onbegrip en onverdraagzaamheid jegens elkaar. Het behoud van onze kostbare vrede overstijgt al onze verschillen en gaat ver boven al het andere hier op aarde.

GOD ZIJ MET ONS.

Ik dank U.

Staat u mij eveneens toe om de ontwerpbegroting 2017 te presenteren.

Het **totaal van de geraamde overheidsinkomsten** voor het dienstjaar 2017 bedraagt **SRD 6.967,3 mln (ZESMILJARD NEGENHONDERD ZEVENENZESTIG MILJOEN DRIEHONDERDDUIZEND SURINAAMSE DOLLAR)**.

De **geraamde uitgaven** bedragen in totaal **SRD 8.145,7 mln (ACHTMILJARD HONDERD VIJFENVEERTIG MILJOEN ZEVENHONDERDDUIZEND SURINAAMSE DOLLAR)**.

Het **saldo** van de totale ontvangsten en de totale uitgaven presenteert een **tekort** van **SRD 1.178,4 mln (EEN MILJARD HONDERD ACHTENZEVENTIG MILJOEN VIERHONDERDDUIZEND SURINAAMSE DOLLAR)**. Dit tekort is gelijk aan 4,0% van het Bruto Binnenlands Product.

Nader uitgesplitst bestaat de totale overheidsuitgaven voor het dienstjaar 2017 uit: **Operationele Uitgaven ad SRD 2.850,4 mln (TWEEMILJARD ACHTHONDERD VIJFTIGMILJOEN VIER-HONDERDDUIZEND SURINAAMSE DOLLAR)**, terwijl de **Programma's** een totaal bedrag bestrijken van **SRD 5.295,3 mln (VIJFMILJARD TWEEHONDERD VIJFENNEGENTIGMILJOEN DRIEHONDERD DUIZEND SURINAAMSE DOLLAR)**.

De operationele uitgaven hebben betrekking op de personeelsgerelateerde, overige operationele uitgaven en kapitaaluitgaven van de verschillende ministeries. Ten aanzien van de personeelsgerelateerde uitgaven gaat het met name om de kosten van:

- Lonen en salarissen;
- Sociale premies.

Met betrekking tot de overige operationele uitgaven wordt met name bedoeld de kosten van:

- Goederen en diensten;
- Subsidies, Bijdragen en schenkingen;
- Kantoorkosten, aanschaffingen en klein onderhoud aan gebouwen en terreinen.

De Programma's presenteren het uit te voeren beleid c.q. projecten van de regering. Hiervan zal een bedrag van **SRD 5.109,9 mln (VIJFMILJARD HONDERD NEGENMILJOEN NEGENHONDERDDUIZEND SURINAAMSE DOLLAR)** uit **eigen middelen** worden opgebracht en **SRD 3.035,7 mln (DRIE MILJARD VIJFENDERTIG MILJOEN ZEVENHONDERDDUIZEND Surinaamse Dollar)** zal uit leningen en **andere financieringsbronnen** worden gefinancierd.

Met betrekking tot de totale overheidsontvangsten voor het dienstjaar 2017 worden deze onderverdeeld in:

- **Directe Belastingen ad SRD 1.013,0 mln (EENMILJARD DERTIEN MILJOEN SURINAAMSE DOLLAR)**
- **Indirecte Belastingen ten bedrage van SRD 1.965,5 mln (EENMILJARD NEGENHONDERD VIJFENZESTIGMILJOEN VIJFHONDERDDUIZEND SURINAAMSE DOLLAR)**
- **Niet Belasting Ontvangsten voor SRD 953,1 mln (NEGENHONDERD DRIEENVIJFTIG MILJOEN HONDERD-DUIZEND SURINAAMSE DOLLAR)**
- **Overige financieringsbronnen voor het totaal bedrag van SRD 3.035,7 mln (DRIE MILJARD VIJFENDERTIG MILJOEN ZEVENHONDERDDUIZEND Surinaamse Dollar) zijnde leningen en schenkingen**
- **Het totaal bedrag aan belastingen- en niet belastingmiddelen komt neer op SRD 3.931,5 mln (DRIEMILJARD NEGENHONDERD EENENDERTIG MILJOEN VIJFHONDERDDUIZEND SURINAAMSE DOLLARS).**

Ik Dank U